

ΕΛΛΑΔΑ: Παιδιά που μετακινούνται

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2022

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΓΙΑ
ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΤΕΣ

Save the Children

ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

- Περίπου 14.000 άτομα που διέφυγαν από τη σύγκρουση στην Ουκρανία είχαν αφιχθεί στην Ελλάδα ως τις 21 Μαρτίου, εκ των οποίων περίπου 4.275 είναι παιδιά. Οι Ουκρανοί πρόσφυγες δικαιούνται άδεια παραμονής ενός έτους, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ιατρική περίθαλψη και προσωρινή στέγαση, σύμφωνα με την Οδηγία της ΕΕ περί Προσωρινής Προστασίας.
- Ο Υπουργός Μετανάστευσης δήλωσε ότι υπάρχει δυνατότητα στέγασης έως και 30.000 αφίξεων, ενώ ο Υπουργός Τουρισμού ανακοίνωσε ότι θα υπάρξουν έως και 50.000 θέσεις εργασίας διαθέσιμες για Ουκρανούς στον τομέα του τουρισμού.
- Σημειώθηκε περαιτέρω σημαντική μείωση του αριθμού των προσφύγων και μεταναστών που διαμένουν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, με μόνη εξαίρεση τη Χίο όπου σημειώθηκε αύξηση. Ασουνόδευτα παιδιά διέμεναν σε τρεις από τους καταυλισμούς, με τα περισσότερα από αυτά (154) να διαμένουν στη Λέσβο.
- Σε μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη, επανεκκίνησε το πρόγραμμα παροχής οικονομικού βοηθήματος στους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Ωστόσο, σημαντικός αριθμός δικαιούχων αιτούντων άσυλο ανέφεραν σε ορισμένες ΜΚΟ ότι δεν λαμβάνουν το σχετικό βοήθημα ούτε και τα αναδρομικά.
- Ένας νέος κανονισμός απαιτεί από τους αιτούντες άσυλο που υποβάλλουν δεύτερη ή και επόμενες αιτήσεις ασύλου να καταβάλλουν παράβολο 100 ευρώ. Το παράβολο αυτό καταβάλλει κάθε αιτών, ακόμα και τα παιδιά (για παράδειγμα, μια πενταμελής οικογένεια θα πρέπει να πληρώσει 500 ευρώ). Για άτομα και οικογένειες που δεν έχουν δικαίωμα στην εργασία και πολύ περιορισμένη οικονομική βοήθεια, το παράβολο αυτό ουσιαστικά τους στερεί το δικαίωμα πρόσβασης στο άσυλο.
- Η Ελληνική Κυβέρνηση έθεσε μια Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ασουνόδευτων Ανηλίκων σε δημόσια διαβούλευση. Η στρατηγική αναγνωρίζει τα υφιστάμενα κενά και διατυπώνει προτάσεις για βελτιώσεις σε διάφορους τομείς της προστασίας των παιδιών, όπως για τα παιδιά που δεν δικαιούνται διεθνή προστασία, καθώς και για τους νεαρούς ενήλικες και την ομαλή μετάβασή τους στην ενήλικη ζωή.
- Περισσότερα από δεκαεπτά χιλιάδες παιδιά πρόσφυγες και παιδιά που αιτούνται άσυλο έχουν εγγραφεί σε δημόσια σχολεία, με 12.285 παιδιά να φοιτούν στο σχολείο ως τις 22 Φεβρουαρίου, κάτι που συνιστά σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

---

1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Σύμφωνα με στοιχεία Ιανουαρίου 2022, η Ελλάδα φιλοξενεί περίπου 31.508 αιτούντες άσυλο, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που παρέιχε το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (ΥΜΑ), καθώς και περίπου 58.339 αναγνωρισμένους πρόσφυγες.¹ Μόνο 10% των αιτούντων άσυλο διαμένουν στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, με τη συντριπτική πλειονότητα (90%) να φιλοξενείται στην ηπειρωτική χώρα. Οι συνολικές αφίξεις από ξηρά και θάλασσα τον Ιανουάριο του 2022 ανήλθαν σε 440 άτομα, 51% περισσότερες από τον ίδιο μήνα του 2021.² Οι αριθμοί αυτοί δημοσιεύθηκαν πριν από τις πρόσφατες αφίξεις προσφύγων από την Ουκρανία (βλέπε κατωτέρω).

2. ΚΥΡΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Πρόσφυγες από την Ουκρανία φθάνουν στην Ελλάδα

Περίπου 14.000 άτομα που διέφυγαν από τη σύγκρουση στην Ουκρανία έφθασαν στην Ελλάδα ως τις 21 Μαρτίου, εκ των οποίων περίπου 4.275 είναι παιδιά.³ Οι περισσότεροι αφίχθησαν μέσω του χερσαίου συνοριακού σημείου στον Προμαχώνα, στα σύνορα με τη Βουλγαρία.

Στην Ελλάδα, οι Ουκρανοί πρόσφυγες δικαιούνται τώρα άδεια παραμονής ενός έτους με άμεση πρόσβαση στην αγορά εργασίας και ιατρική περίθαλψη και παροχή προσωρινής στέγασης, σύμφωνα με την Οδηγία της ΕΕ περί Προσωρινής Προστασίας.

Κέντρα καταγραφής προσφύγων από την Ουκρανία θα λειτουργούν στα περιφερειακά γραφεία ασύλου Πάτρας, Θεσσαλονίκης, Ηρακλείου και Αθήνας. Οι πρόσφυγες θα μεταβαίνουν στα κέντρα μετά από μία προκαταγραφή που θα γίνεται ψηφιακά, προκειμένου να λάβουν την ταυτότητα 12μηνης παραμονής και, ταυτόχρονα, θα λαμβάνουν Αριθμό Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) και Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ), ώστε να διευκολύνονται στην εύρεση εργασίας και την πρόσβασή τους σε ιατρική περίθαλψη.

Υπάρχουν 34 δομές φιλοξενίας σε όλη τη χώρα και 4.500 διαμερίσματα, με συνολική χωρητικότητα 60.000 θέσεων. Από αυτές, 30.000 χρησιμοποιούνται ήδη από άτομα που αφίχθησαν κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής κρίσης των τελευταίων ετών. 200 Ουκρανοί έχουν φιλοξενηθεί ήδη στη δομή της Σιντικής. Σε ετοιμότητα τέθηκε επίσης από τους αρμόδιους φορείς η δομή στο Κουτσόχερο στη Λάρισα ως ύστατη λύση ανάλογα με τον αριθμό των αφίξεων.

Το Υπουργείο Παιδείας έχει ξεκινήσει προετοιμασίες για να εξασφαλίσει ότι τα παιδιά που γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα θα φοιτήσουν σε σχολεία. Για τα παιδιά που δεν σχετίζονται με την ελληνική κοινότητα της Ουκρανίας και δεν μιλούν Ελληνικά, η κυβέρνηση έχει αναλάβει μια σειρά πρωτοβουλιών, όπως: τη μετάφραση ενός οδηγού για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στα Ουκρανικά, τη συνεργασία με τη UNICEF και διάφορες ΜΚΟ για τη διοργάνωση τηλεφωνικής

---

¹ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, bit.ly/3vE510X

² Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, *Ενημερωτικό Σημείωμα Α Ιανουαρίου 2022 / Διαδικασίες Υποδοχής, Ασύλου & Ένταξης*, σ. 1, bit.ly/3hBMHEm

³ Βλ. για παράδειγμα, ERTnews, *Πάνω από 10.000 Ουκρανοί πρόσφυγες έφτασαν στην Ελλάδα - Στοχευμένες ενέργειες για τη στήριξή τους*, 16 Μαρτίου 2022, bit.ly/3Jgx15v και Καθημερινή, *Πόλεμος στην Ουκρανία: Σχεδόν 10.000 πρόσφυγες έχουν φθάσει στην Ελλάδα*, 15 Μαρτίου 2022, bit.ly/3u54MQN

και διά ζώσης διερμηνείας στα Ουκρανικά, έτσι ώστε η γλώσσα να μην αποτελεί εμπόδιο για την εγγραφή των μαθητών, και την ένταξη των παιδιών από την Ουκρανία σε Τάξεις Υποδοχής, όπου μαθητές με ελάχιστη ή και καθόλου γνώση της ελληνικής γλώσσας φοιτούν σε εντατικό πρόγραμμα γλώσσας 15 ωρών την εβδομάδα.

Εκτός από τα παραπάνω, ο Υπουργός Τουρισμού ανακοίνωσε ότι θα υπάρξουν έως και 50.000 θέσεις εργασίας διαθέσιμες για Ουκρανούς στον κλάδο του τουρισμού.⁴

Περαιτέρω μείωση του αριθμού των προσφύγων/μεταναστών στα νησιά του Αιγαίου

Σημειώθηκε περαιτέρω σημαντική μείωση του πληθυσμού των προσφύγων και μεταναστών που διαμένουν στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) και στις Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου,⁵ με μόνη εξαίρεση την αύξηση του πληθυσμού στο ΚΥΤ της Χίου. Ασουνόδευτα παιδιά διέμεναν σε τρεις από τις δομές, με τα περισσότερα από αυτά (154) να διαμένουν στη Λέσβο. Η μείωση του πληθυσμού οφείλεται πιθανότατα στους συνεχιζόμενους χαμηλούς αριθμούς αφίξεων, στις συνθήκες «κράτησης» στα κέντρα, και στην περαιτέρω μετακίνηση προς την ηπειρωτική χώρα και προς άλλες χώρες.

	Λέσβος	Χίος	Σάμος	Λέρος	Κως	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΥΤ ή ΚΕΔ / Χωρητικότητα	8.520	1.032	2.057	1.780	2.356	15.745
Πληθυσμός Δεκεμβρίου	2.210	264	430	47	540	3.491
Πληθυσμός Φεβρουαρίου σε ΚΥΤ / ΚΕΔ	1.885	398	340	16	279	2.918
Μάρτιος: Ασουνόδευτα Παιδιά	154	16	17	0	0	187

Πρόσβαση στο άσυλο

Περιορισμοί στην πρόσβαση στο άσυλο στην ηπειρωτική χώρα

Νέοι κανονισμοί που θεσπίστηκαν τον Νοέμβριο του 2021 απαιτούν οι αιτούντες άσυλο στην ηπειρωτική Ελλάδα να παρουσιάζονται σε κλειστά Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) για να υποβάλλουν για πρώτη φορά την αίτησή τους για άσυλο.⁶ Ωστόσο, το Υπουργείο δεν έχει καθορίσει πού ακριβώς μπορούν να υποβάλουν αίτηση ασύλου, και οι αιτούντες άσυλο ενδέχεται να διατρέχουν κίνδυνο κράτησης ή παράνομης επιστροφής στην Τουρκία εάν μεταβούν σε ΚΥΤ στην ηπειρωτική χώρα.⁷

⁴ Υπουργείο Τουρισμού, Δελτίο Τύπου, 2 Μαρτίου 2022, <https://bit.ly/3x4Jt53>

⁵ Στατιστικά στοιχεία από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη / Εθνικό Συντονιστικό Κέντρο Ελέγχου Συνόρων, Μετανάστευσης και Ασύλου (Ε.Σ.Κ.Ε.Σ.Μ.Α.), bit.ly/3Mco92C

⁶ Βλ. σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, bit.ly/3qf7Ad0. Βλ. επίσης, *Control and Containment. Changes in access to asylum on mainland Greece, Crete and Rhodes*, Mobile Info Team, Ιανουάριος 2022, <https://bit.ly/3ua15ut> και *The Fallacy of control: Tightened asylum and reception policies undermine protection in Greece*, Refugees International, 24 February 2022, <https://bit.ly/36WQkmj>

⁷ Η Διεθνής Αμνηστία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα ασκεί «ντε φάκτο πολιτική επαναπροωθήσεων» και σημειώνονται τεκμηριωμένα μοτίβα παραβιάσεων, ιδίως στον Έβρο, συμπεριλαμβανομένων ατόμων που αφίχθησαν σε Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Violence, lies, and pushbacks - Refugees and migrants still denied safety and asylum at Europe's borders*, σελ. 5-6 και σελ. 18 <https://www.amnesty.org/en/documents/eur25/4307/2021/en/>

Μολονότι τα παιδιά εξαιρούνται από τον κανονισμό, οι οικογένειες είναι τώρα λιγότερο πιθανό να προβούν σε αυτά τα βήματα για την καταγραφή των αιτήσεων ασύλου τους και διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να μείνουν χωρίς νομική προστασία.

Νέο, απαγορευτικό κόστος υποβολής αίτησης ασύλου: 100 ευρώ για τη δεύτερη και κάθε επόμενη μεταγενέστερη αίτηση

Ένας νέος κανονισμός απαιτεί από τους αιτούντες άσυλο που υποβάλλουν δεύτερη ή και επόμενες μεταγενέστερες αιτήσεις ασύλου να καταβάλλουν παράβολο 100 ευρώ. Στην περίπτωση οικογενειών, το παράβολο αυτό ισχύει για κάθε μέλος της οικογένειας χωριστά, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών. Μια πενταμελής οικογένεια, για παράδειγμα, θα κληθεί να καταβάλει 500 ευρώ. Δεν προβλέπονται εξαιρέσεις για λόγους ευαλωτότητας ή ένδειας. Για άτομα και οικογένειες χωρίς δικαίωμα στην εργασία και με πολύ περιορισμένη βοήθεια, το παράβολο αυτό στην πραγματικότητα τους στερεί το δικαίωμα πρόσβασης στο άσυλο.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί ο αντίκτυπος του παραβόλου στους αιτούντες άσυλο από τις πέντε χώρες (Συρία, Αφγανιστάν, Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Σομαλία) για τις οποίες η ελληνική κυβέρνηση χαρακτηρίζει την Τουρκία «ασφαλή τρίτη χώρα». Αυτές οι ατομικές αιτήσεις αξιολογούνται βάσει του κριτηρίου του παραδεκτού και, εάν απορριφθούν χωρίς να έχουν εξεταστεί ποτέ επί της ουσίας, οι αιτούντες υποχρεούνται να καταβάλουν το προαναφερθέν παράβολο όταν υποβάλουν δεύτερη μεταγενέστερη αίτηση ασύλου.⁸ Επίσης, ακόμη και αν η αίτησή τους κριθεί παραδεκτή, και στη συνέχεια εξεταστεί επί της ουσίας, το παράβολο αυτό δεν επιστρέφεται.

Βοήθεια για τα παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες

Λήξη του προγράμματος στέγασης (ESTIA)

Το Υπουργείο Μετανάστευσης επιβεβαίωσε στις 22 Φεβρουαρίου 2022 ότι το Πρόγραμμα Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης για την Ένταξη και τη Στέγαση (ESTIA) θα λήξει στο τέλος του 2022 και ότι από τις 16 Απριλίου το πρόγραμμα στέγασης (ESTIA II) θα περιοριστεί σε 10.000 θέσεις, σε σύγκριση με τις 27.000 θέσεις που ήταν διαθέσιμες το 2021. Το ESTIA II στεγάζει ευάλωτα άτομα, μεταξύ των οποίων πολύτεκνες οικογένειες και άτομα με σοβαρά προβλήματα υγείας, τα οποία θα πάψουν να φιλοξενούνται όταν λήξει το πρόγραμμα.

Το Υπουργείο δικαιολόγησε τη μείωση των θέσεων φιλοξενίας επικαλούμενο το γεγονός ότι υπάρχουν λιγότερες αφίξεις στη χώρα, ως αποτέλεσμα της «βελτιωμένης διαχείρισης της μετανάστευσης».⁹ Δεν είναι σαφές εάν η ελληνική κυβέρνηση σκοπεύει να αναθεωρήσει αυτή την απόφαση δεδομένου και του σημαντικού αριθμού αφίξεων προσφύγων από την Ουκρανία.

Επανεκκίνηση του οικονομικού βοηθήματος, ενώ εξακολουθούν να υπάρχουν κενά

Σε μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη, επανεκκίνησε το πρόγραμμα παροχής οικονομικού βοηθήματος στους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα (βλ. Διημερία Ενημέρωση Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου). Οι αιτούντες άσυλο λαμβάνουν ειδικές «κάρτες μετρητών» από τον Δεκέμβριο, και οι ληξιπρόθεσμες καταβολές για τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο πραγματοποιήθηκαν τον Ιανουάριο, με την προσδοκία ότι οι εκταμιεύσεις θα ξαναρχίσουν να λειτουργούν κανονικά από τον Μάρτιο.

Ωστόσο, σημαντικός αριθμός δικαιούχων αιτούντων άσυλο στα νησιά της Λέσβου, της Σάμου και αλλού ανέφεραν σε ΜΚΟ ότι δεν λαμβάνουν μετρητά, ούτε και αναδρομικά, ως αποτέλεσμα αλλαγών στο νομικό καθεστώς τους ή επειδή δεν ήταν παρόντες κατά τη διανομή των καρτών.¹⁰

⁸ Επιβολή παραβόλου 100 ευρώ για την πρόσβαση στο άσυλο από τη 2η και κάθε επόμενη μεταγενέστερη αίτηση στους αιτούντες διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των ανηλίκων!, Κοινό Δελτίο Τύπου που συνοπογράφεται από 10 ΜΚΟ, 2 Μαρτίου 2022, <https://bit.ly/3u5qKnZ>

⁹ Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου: <https://bit.ly/3j3yH6W>

¹⁰ NGOs welcome the resumption of cash assistance for asylum seekers in Greece, call for gaps to be urgently filed <https://bit.ly/3qZOKHj>

Νομοθετικές και πολιτικές εξελίξεις

Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη

Τον Ιανουάριο του 2022 τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση μια νέα Εθνική Στρατηγική Ένταξης.¹¹ Η στρατηγική διαθέτει ορισμένες θετικές πτυχές, όπως η συμπερίληψη μιας προενταξιακής περιόδου που μπορεί να βοηθήσει τη διαδικασία ένταξης των προσφύγων. Στη στρατηγική αναφέρεται η ανάγκη χρήσης πληροφοριών φιλικών προς τα παιδιά όσον αφορά τα νομικά δικαιώματα, την εκπαίδευση και την προστασία από σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση. Επίσης περιλαμβάνεται η πρόσβαση παιδιών και νεαρών ενηλίκων στην εκπαίδευση, με ιδιαίτερη αναφορά στην ενίσχυση του θεσμού των «σχολείων δεύτερης ευκαιρίας» και των δωρεάν μαθημάτων ελληνικής γλώσσας.

Ωστόσο, το κείμενο της στρατηγικής δεν ανταποκρίνεται ολιστικά στις ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών. Η στρατηγική τονίζει την ανάγκη μείωσης του αριθμού των αφίξεων και δεν αναγνωρίζει ότι οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, συμβάλλουν ενεργά στην ανάπτυξη της κοινωνίας υποδοχής τους. Επίσης, δεν κάνει καμία αναφορά σε ειδικά μέτρα για τη διευκόλυνση της οικογενειακής επανένωσης προσφύγων. Σημαντικό είναι επίσης ότι δεν αντιμετωπίζει τον αυξανόμενο αποκλεισμό των αιτούντων άσυλο στις Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές: τα κέντρα αυτά υπονομεύουν την ένταξη, στιγματίζουν και επηρεάζουν σοβαρά την ψυχική υγεία των αιτούντων άσυλο, με ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στα παιδιά.¹²

Επαναπροωθήσεις

Αυξημένος έλεγχος και αιτήματα διεξαγωγής έρευνας σχετικά με παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις ελληνικές αρχές στα σύνορα της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε να εκδοθεί Εκτελεστική Απόφαση του Συμβουλίου η οποία θα καλεί την Ελλάδα να διενεργήσει ανεξάρτητες έρευνες σχετικά με όλους τους σοβαρούς ισχυρισμούς περί κακομεταχείρισης στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ εκ μέρους της Ελληνικής Αστυνομίας και του Ελληνικού Λιμενικού, μετά από επίσκεψη αξιολόγησης που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα μεταξύ 30 Μαΐου και 7 Ιουνίου 2021.¹³

Πέρα από αυτό, η Ολλανδική Συμβουλευτική Επιτροπή για Θέματα Μετανάστευσης δημοσίευσε έκθεση σχετικά με την ευθύνη των Κρατών Μελών για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, στην οποία η ολλανδική κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη από τον νόμο να αποκριθεί εντός τριών μηνών. Η επιτροπή συνιστά στα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για να αποφύγουν την άμεση ή έμμεση ευθύνη για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να βελτιώσουν την πρόσβαση στα δικαστήρια των θυμάτων παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον τομέα της πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης της ΕΕ, να βελτιώσουν τις εσωτερικές διαδικασίες υποβολής καταγγελιών των οργάνων της ΕΕ, και να καθιερώσουν αποτελεσματικές εθνικές διαδικασίες υποβολής καταγγελιών.^{14,14} Η Ολλανδική Συμβουλευτική Επιτροπή ζήτησε από την ολλανδική κυβέρνηση να σταματήσει κάθε υποστήριξη υπέρ των προσφύγων προς την Ελλάδα ώστε να αποφευχθεί η συνενοχή στις παράνομες ενέργειες των ελληνικών αρχών στα κοινά σύνορα της ΕΕ.¹⁵

¹¹ Το κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη που τέθηκε σε διαβούλευση: <http://www.opengov.gr/immigration/?p=1600>

¹² Για μια πλήρη ανάλυση, βλ. σκόλια του ΕΣΠ που υποβλήθηκαν για την Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη <https://bit.ly/38n1CTP> και το σχετικό Δελτίο Τύπου: <https://bit.ly/3r2MS0z>

¹³ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. *Pushbacks in Greece: Commission calls for investigations and more border surveillance*, <https://bit.ly/3x5UiDT>

¹⁴ Ολλανδική Συμβουλευτική Επιτροπή για Θέματα Μετανάστευσης, *EU Borders are common borders / Member States' responsibility for human rights protection at the EU's external borders*, 14 Φεβρουαρίου 2022, <https://bit.ly/3DEAmcJ>

¹⁵ Δημήτρης Αγγελίδης, «Ολλανδικό χαστούκι για τις παράνομες επαναπροωθήσεις», 17 Ιανουαρίου 2022, *Εφημερίδα των Συντακτών*, <https://bit.ly/3DJ3bo4>

ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ: ΟΙ ΑΝΤΙΚΡΟΥΟΜΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΟΜΑΡ ΚΑΙ ΤΗΣ ΡΟΥΖ

Ομάρ*

Ο Ομάρ έφτασε στην Ελλάδα από τη Σομαλία όταν ήταν 13 ετών, μαζί με τους τρεις μεγαλύτερους αδελφούς του, για να επανενωθεί με τη μητέρα του που είναι αναγνωρισμένη πρόσφυγας στην Ελλάδα. Είχε να τη δει από τότε που ο ίδιος ήταν τριών ετών, όταν εκείνη αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα τους λόγω του φόβου δίωξης. Από τότε, η οικογένεια ζει στην Αθήνα, όπου ο Ομάρ πηγαίνει στο σχολείο.

«Έφτασα στην Ελλάδα όταν ήμουν 13 ετών. Η καλύτερη ανάμνησή μου από την Ελλάδα είναι η στιγμή που ξανα συνάντησα τη μητέρα μου. Ήταν στο αεροδρόμιο. Χάρηκα τόσο πολύ που την ξαναέβλεπα μετά από τόσα χρόνια. Ξεκινήσαμε μια νέα ζωή εδώ στην Αθήνα. Μία από τις πιο σκληρές αναμνήσεις που έχω από την Ελλάδα είναι όταν πήγα πρώτη φορά σχολείο. [Τελικά] προσαρμόστηκα και τώρα μου αρέσει πολύ. Έκανα φίλους στο σχολείο, καλούς φίλους. Όταν τελειώσω το σχολείο, θα ήθελα να σπουδάσω πληροφορική στο πανεπιστήμιο και να βρω μια δουλειά».

Ωστόσο, η άδεια παραμονής του Ομάρ έληξε όταν έκλεισε τα 18 και, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, δεν δικαιούται άλλη ανανέωση. Αυτό σήμαινε ότι, καθώς δεν είχε στην κατοχή του έγκυρα έγγραφα, ο Ομάρ βρέθηκε σε «νομικό κενό» μέχρι να υποβάλει αίτηση ασύλου. Τώρα έχει προσωρινή κάρτα αιτούντος άσυλο, με πολύ πιο περιορισμένα δικαιώματα απ' ό,τι όταν είχε άδεια παραμονής. Η συνέντευξή του στο πλαίσιο της αίτησής του για άσυλο έχει προγραμματιστεί για τον Μάιο του 2024.

«Ενημερώθηκα από τις αρχές ότι τα έγγραφά μου δεν μπορούσαν να ανανεωθούν επειδή έκλεισα τα 18. Έπρεπε να ξεκινήσω τη ζωή μου από την αρχή. Ένωσα ένα βάρος μέσα μου. Μια αίσθηση ότι ήμουν ένα τίποτα. Ένας κανένας».

Η μητέρα του Ομάρ λέει ότι η αβεβαιότητα και οι καθυστερήσεις είχαν σημαντικό αντίκτυπο στην οικογένειά της. *«Όταν έφτασαν στην Ελλάδα τα παιδιά μου, ήρθαν νομότυπα. Όμως κάθε ανανέωση της άδειας παραμονής τους καθυστερούσε να εκδοθεί, και όσο διαρκούσε αυτή η καθυστέρηση, στερούνταν όλα τα δικαιώματά τους. Τώρα, η άρνηση των αστυνομικών αρχών να ανανεώσουν τα έγγραφα των παιδιών μου έχει θέσει τη ζωή τους σε αναμονή».*

Ρόουζ*

Η Ρόουζ έφτασε στην Ελλάδα σε ηλικία 17,5 ετών, για να επανενωθεί με τη μητέρα της, πρόσφυγα από την Κένυα. Η Ρόουζ αντιμετώπισε παρόμοια προβλήματα με εκείνα του Ομάρ: *«Ως μέλος οικογένειας προσφύγων, μου χορηγήθηκε άδεια παραμονής διάρκειας 6 μηνών, η οποία έληξε μία μέρα πριν από τα γενέθλιά μου. Τότε η Αστυνομία με ενημέρωσε ότι τα έγγραφά μου δεν μπορούν να ανανεωθούν επειδή έκλεισα τα 18. Με άφησαν 5 μήνες χωρίς έγγραφα και χωρίς προοπτική ανανέωσης. Ένωσα άσχημα και φοβήθηκα μήπως με έστειλναν πίσω».*

Στην περίπτωση της Ρόουζ, ωστόσο, με τη βοήθεια του ΕΣΠ και μετά από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, οι αρχές αναγνώρισαν το γεγονός ότι κινδύνευε και εξέδωσαν τα έγγραφά της παρά το γεγονός ότι είχε κλείσει τα 18.

Η Ρόουζ μπορεί τώρα να ατενίζει το μέλλον. *«Όταν μεγαλώσω θέλω να γίνω επιτυχημένη»*, λέει. *«Να είμαι ανεξάρτητη. Να είμαι σε θέση να ανταποκριθώ στις ανάγκες μου χωρίς να παίρνει κανείς άλλος αποφάσεις για μένα».*

3. ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΚΑΙ ΧΩΡΙΣΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ

Σύμφωνα με στοιχεία της 1ης Μαρτίου 2022, στην Ελλάδα εκτιμάται ότι βρίσκονται 2.079 ασυνόδευτα παιδιά και παιδιά χωρισμένα από τις οικογένειές τους. Από τον αριθμό αυτό, 90% είναι αγόρια και 10% είναι κορίτσια, με 7% να είναι παιδιά κάτω των 14 ετών. Η πλειονότητα των ασυνόδευτων και χωρισμένων παιδιών στην Ελλάδα είναι από το Πακιστάν (26%) και το Αφγανιστάν (22%), με αμέσως επόμενη πληθυσμιακά ομάδα τα παιδιά από τη Συρία (11%). 42% των παιδιών προέρχονται από άλλες χώρες.¹⁶

Κατωτέρω ο συνολικός αριθμός των Δομών φιλοξενίας για ασυνόδευτα παιδιά και παιδιά χωρισμένα από τις οικογένειές τους:¹⁷

Σε δομές μακροπρόθεσμης φιλοξενίας	Σε κέντρα μετεγκατάστασης	Σε δομές επείγουσας φιλοξενίας	Σε ΚΥΤ	Σε ανοιχτές δομές προσωρινής φιλοξενίας (καταυλισμούς)	Υπό προστατευτική φύλαξη / κράτηση
1.909 (1.626 σε Ξενώνες / 283 σε Διαμερίσματα Υποστηριζόμενης Διαβίωσης)	0	78	73	19	9 ¹⁸

Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ασυνόδευτων Ανηλίκων

Μια Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ασυνόδευτων Ανηλίκων, η οποία εκπονήθηκε από την αρμόδια Ειδική Γραμματεία (ΕΓΠΑΑ), τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση τον Ιανουάριο.¹⁹ Εάν υιοθετηθεί και εφαρμοστεί, η Στρατηγική θα καλύψει ένα σημαντικό κενό στην προστασία των ασυνόδευτων και χωρισμένων παιδιών. Η αναγνώριση των αδυναμιών του εθνικού συστήματος για τα ασυνόδευτα παιδιά αποτελεί σημαντικό βήμα προς την υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης των αναγκών τους, τη διασφάλιση της προστασίας τους και τον πλήρη σεβασμό του βέλτιστου συμφέροντός τους. Επίσης, πολύ σημαντικό είναι ότι στο κείμενο της στρατηγικής αναγνωρίζεται ο ρόλος των φορέων της κοινωνίας των πολιτών στην προστασία των παιδιών.

¹⁶ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.), *Επικαιροποιημένη κατάσταση: Ασυνόδευτα Ανήλικα (Α.Α.) στην Ελλάδα*, 1 Μαρτίου 2022, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://bit.ly/3x2Y40Y>

¹⁷ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.), *στο ίδιο*

¹⁸ Τα στατιστικά στοιχεία του Ε.Κ.Κ.Α. από 1 Μαρτίου 2022 δεν αναφέρονται σε παιδιά υπό κράτηση. Δικηγόροι πεδίου του ΕΣΠ παρέιναν πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση των δομών κράτησης στην ηπειρωτική χώρα στα τέλη Ιανουαρίου 2022. Πιο συγκεκριμένα, 8 ασυνόδευτα ή χωρισμένα παιδιά κρατούνται στην Αθήνα και ένα κρατείται στη Θεσσαλονίκη.

¹⁹ Το σχέδιο κειμένου της Εθνικής Στρατηγικής για την Προστασία των Ασυνόδευτων Ανηλίκων είναι διαθέσιμο εδώ: <https://bit.ly/3Jc0xs5>. Για τις παρατηρήσεις του ΕΣΠ σχετικά με τη Στρατηγική, βλ. <https://bit.ly/3r0D6vX>

Στις βασικές πτυχές της στρατηγικής συγκαταλέγονται:

Διαδικασίες διαπίστωσης ανηλικότητας: Η στρατηγική τονίζει ορθά ότι τα παιδιά ανάμεσα σε ενήλικες πρέπει να εντοπίζονται, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν την προστασία που χρειάζονται. Ωστόσο η στρατηγική θα πρέπει επίσης να τονίζει τη σημασία της διεξαγωγής των τριών σταδίων της διαπίστωσης ανηλικότητας (αξιολόγηση της σωματικής ανάπτυξης, ψυχοκοινωνική αξιολόγηση, ιατρική εξέταση) για την εξαγωγή συμπεράσματος σχετικά με την ηλικία κατά τρόπο που να σέβεται τα δικαιώματα των παιδιών και το βέλτιστο συμφέρον τους.

Πρόσβαση στην υγεία: Μια προβληματική πτυχή στη στρατηγική είναι ότι περιορίζει την πρόσβαση των παιδιών χωρίς νομικό καθεστώς στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης μόνο σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Αυτό εισάγει αθέμιτες και αδικαιολόγητες διακρίσεις στην πρόσβαση των παιδιών στις υπηρεσίες υγείας και παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμά τους στην υγεία.

Εκπαίδευση: Η στρατηγική σκοπεύει στη θέσπιση μιας διαδικασίας για τη συνολική αξιολόγηση του επιπέδου εκπαίδευσης και δεξιοτήτων του παιδιού και μιας «δεξαμενής» επαγγελματιών για διδασκαλία σε πολύγλωσσες τάξεις. Επίσης, επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι τα ασυνόδευτα παιδιά είναι επαρκώς προετοιμασμένα και νιώθουν αυτοπεποίθηση και ασφάλεια για τη φοίτησή τους στο σχολείο, με την παροχή μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας, με πρόβλεψη για παιδιά με ειδικές ανάγκες. Αυτή η πτυχή της στρατηγικής θα μπορούσε να ενισχυθεί με τη δημιουργία ενός μηχανισμού για την παρακολούθηση των περιπτώσεων εγκατάλειψης του σχολείου, κάτι που θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για το Υπουργείο, ώστε να μπορούν να ληφθούν μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης.

Παιδιά χωρίς καθεστώς διεθνούς προστασίας: Η στρατηγική προτείνει τη δημιουργία καθεστώτος «υπό ανοχή» παραμονής για ασυνόδευτα παιδιά που δεν δικαιούνται κανενός είδους άδεια παραμονής, αλλά που η επιστροφή τους μετατίθεται τουλάχιστον έως ότου ενηλικιωθούν. Αυτό το σημείο της στρατηγικής προκαλεί ανησυχία, καθώς κανένα παιδί δεν πρέπει να θεωρείται απλώς «υπό ανοχή», κάτι που ενέχει τον κίνδυνο υπονόμησης τόσο της νομικής προστασίας του όσο και των προοπτικών ένταξής του στην ελληνική κοινωνία.

Εθνικές προτεραιότητες για τα ασυνόδευτα παιδιά το 2022

Στις 12 Ιανουαρίου, το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου παρουσίασε τις προτεραιότητες της κυβέρνησης για τα ασυνόδευτα παιδιά το 2022, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του προγράμματος Helios Junior, το οποίο αφορά σε ασυνόδευτα παιδιά που κλείνουν τα 18, την επικείμενη θέσπιση νέου νομοθετικού πλαισίου για την επιτροπεία και τη δημιουργία 200 θέσεων επείγουσας φιλοξενίας. Ο νέος Ειδικός Γραμματέας Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, Ηρακλής Μοσκόφ, ο οποίος διορίστηκε τον Ιανουάριο, ανακοίνωσε ότι το επιχειρησιακό πλαίσιο για τους ξενώνες θα επισημοποιηθεί το 2022, συμπεριλαμβανομένης μιας διαδικασίας αξιολόγησης για τις παρεχόμενες υπηρεσίες, ενώ σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) θα υιοθετηθεί ένα πρότυπο αξιολόγησης του βέλτιστου συμφέροντος.²⁰

---

²⁰ Οι προτεραιότητες του υπουργείου μετανάστευσης για τα ασυνόδευτα παιδιά, Reporter 12 Ιανουαρίου 2022, <https://bit.ly/36MEqf2> και Υπ. Μετανάστευσης: Προτεραιότητα για το 2022 η ένταξη των ασυνόδευτων παιδιών, ΗΜΕΡΗΣΙΑ, 12 Ιανουαρίου 2022, <https://bit.ly/3LG3naB>

4. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας,²¹ 17.135 παιδιά πρόσφυγες και παιδιά που αιτούνται άσυλο έχουν εγγραφεί σε δημόσια σχολεία, με 12.285 παιδιά να φοιτούν στο σχολείο ως τις 22 Φεβρουαρίου, κάτι που συνιστά σημαντική βελτίωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.²²

Ωστόσο, εξακολουθούν να υφίστανται ζητήματα, όπως:

1. **Προβλήματα με τη μεταφορά** των παιδιών στο σχολείο επιμένουν σε ορισμένες περιοχές, όπως στη δομή της Ριτσώνας, όπου 238 παιδιά δεν μπορούν να φοιτήσουν στο σχολείο. Προβλήματα με τη μεταφορά στο σχολείο υπάρχουν και στο Πολύκαστρο επηρεάζοντας 248 παιδιά, στη Λέσβο για 39 παιδιά και στη θέση Περιγιάλι στην Καβάλα για 7 παιδιά.
2. **Προβλήματα με την εγγραφή στο σχολείο εμφανίζονται** κυρίως στο κέντρο της Αθήνας και στη Θεσσαλονίκη, κυρίως λόγω έλλειψης χωρητικότητας στα σχολεία. Η έλλειψη χωρητικότητας ενδέχεται να ενταθεί με την ενσωμάτωση αυξανόμενου αριθμού παιδιών από την Ουκρανία στο δημόσιο σχολικό σύστημα.
3. **Η εγκατάλειψη του σχολείου** οφείλεται όλο και περισσότερο στις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης των οικογενειών των προσφύγων, ιδίως με την περικοπή του οικονομικού βοηθήματος προς τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες και με τη μακροχρόνια διακοπή της παροχής οικονομικού βοηθήματος στους αιτούντες άσυλο (βλ. παραπάνω). Πολλά παιδιά, ιδίως εκείνα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εγκαταλείπουν το σχολείο για να βρουν εργασία (κυρίως στη γεωργία) και να στηρίξουν τις οικογένειές τους, ή αναγκάζονται να φροντίζουν τα μικρότερα αδέρφια τους ώστε οι γονείς τους να μπορούν να βρουν εργασία. Επιπρόσθετα, οι απορρίψεις αιτήσεων ασύλου οδηγούν σε απελπισία, ακυρώνοντας τις προσδοκίες για ένα καλύτερο αύριο, με αποτέλεσμα οι οικογένειες να μη θεωρούν την εκπαίδευση προτεραιότητα.
4. **Καθυστερήσεις στις τάξεις υποδοχής**, με πολλές από αυτές να ξεκινούν αργότερα από την αρχή του σχολικού έτους. Τα τμήματα υποδοχής είναι ζωτικής σημασίας για την υποστήριξη των μαθητών προσφύγων ώστε να παραμένουν στο σχολείο και να αποτρέπουν την εγκατάλειψή του.
5. Τέλος, το **κλείσιμο της δομής του Ελαιώνα** θα πραγματοποιηθεί στα τέλη Μαΐου του 2022. Αυτό σημαίνει ότι τα παιδιά της δομής θα χάσουν τον τελευταίο μήνα του σχολικού έτους και, ως εκ τούτου, την ευκαιρία να τελειώσουν το σχολείο μαζί με τους συμμαθητές τους και να λάβουν το πιστοποιητικό ολοκλήρωσης της τάξης τους.

²¹ Πληροφορίες που παρασέθηκαν κατά τη διάρκεια συνάντησης του Child Rights Advocacy Network (CRAN) με το Υπουργείο Παιδείας, 17 Μαρτίου 2022.

²² Για το σχολικό έτος 2020-2021, ο αριθμός των εγγεγραμμένων σε σχολεία παιδιών προσφύγων και μεταναστών, σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Παιδείας, κυμαινόταν από 8.637 ως 14.423, από σύνολο περίπου 20.000 δικαιούχων παιδιών. Βλ. *Επιστροφή στο σχολείο; Τα παιδιά των προσφύγων στην Ελλάδα στερούνται το δικαίωμά τους στην εκπαίδευση*, Έκθεση του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) και της Save the Children, Σεπτέμβριος 2021, σ. 3 <https://bit.ly/3x5judB>

5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Καλούμε την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Κράτη Μέλη της:

1. Να επιμείνουν στην **προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων** στα σύνορα της ΕΕ, μεταξύ άλλων μέσω ανεξάρτητης παρακολούθησης και διερεύνησης όλων των ισχυρισμών περί κακομεταχείρισης.
2. Να απαιτήσουν η Ελλάδα να **καταργήσει άμεσα το παράβολο των 100 ευρώ** για τη δεύτερη και κάθε επόμενη μεταγενέστερη αίτηση ασύλου, δεδομένου ότι αυτό δε συνάδει με την Οδηγία 2013/32/ΕΕ.

Καλούμε την Ελληνική Κυβέρνηση:

1. Να επανεξετάσει τη **λήξη του προγράμματος ESTIA** υπό το πρίσμα του αυξημένου αριθμού αφίξεων προσφύγων από την Ουκρανία.
2. Να επαναβεβαιώσει τη **δέσμευσή της στην αρχή της μη επαναπροώθησης** και να σταματήσει τις παράνομες επαναπροωθήσεις από ξηρά και θάλασσα.
3. Να ανακαλέσει την **Κοινή Υπουργική Απόφαση** με την οποία η Τουρκία χαρακτηρίζεται «ασφαλής τρίτη χώρα» για πέντε εθνικότητες.
4. Να **καταργήσει άμεσα το παράβολο των 100 ευρώ** για τη δεύτερη και κάθε επόμενη μεταγενέστερη αίτηση για άσυλο και να επιστρέψει το χρηματικό ποσό στους αιτούντες άσυλο που έχουν ήδη καταβάλει το παράβολο.
5. Να υιοθετήσει σύντομα και να διασφαλίσει την **αποτελεσματική επιχειρησιακή λειτουργία και εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Προστασία των Ασυνόδευτων Ανηλίκων**.
6. Να σταματήσει την **πρακτική του κλεισίματος δομών κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους**, ώστε να αποφεύγεται η διατάραξη της εκπαίδευσης των παιδιών.

© Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Save the Children International, Μάρτιος 2022.

Το παρόν έγγραφο συνέταξε (στην αγγλική) η Ελένη Πασιά, επιμελήθηκε ο Daniel Gorevan και μετέφρασε η Φωτεινή Πίπη.

Τη φωτογραφία του εξωφύλλου τράβηξε ο Τζαμάλ, αδελφός του Ομάρ, τον Δεκέμβριο του 2019.

* Τα ονόματα του νεαρού αγοριού και του νεαρού κοριτσιού έχουν αλλαχθεί για λόγους προστασίας της ανωνυμίας τους.